

*Kultura starověkého Blízkého východu 1
(KBS/KSBV1)
Kateřina Šašková, ZS 2014*

AKKADSKÉ MÝTY

AKKADSKÁ LITERATURA

⇒ texty v *akkadském* jazyce psané *klínovým písmem* převážně na *hliněné tabulky*

- * nejstarší z *pol. 3. tis. př. n. l.*

- * více od *18. stol. př. n. l.* – starobabylónské období

- * nejvíce – konec starobabylónského období a doba kassitská – v letech *1600-1200 př. n. l.*

kanonizace - kanonické texty

- * *13. stol. př. n. l.* – nejvýznamnější *kanonizace* - ustálení literární tradice

- * texty rozděleny do *tabulek* a *sérií* - dále tradovány tyto kanonické verze

- * jazyk – „*standardní babylónština*“ (blízká starobabylónštině)

- * i v *1. tis. př. n. l.* nová díla v akkadštině

⇒ větší množství chyb

AKKADSKÁ LITERATURA

- * opisy ze **7. stol. př. n. l.** - Aššurbanipalova knihovna v **Ninive**
- * **Ur, Uruk, Nippur, Kiš, Babylón, Sippar, Šaduppūm, Aššur, Kalḫu** a **Sultantepe**
- * mimo Mezopotámii - **Súsy, Chattuša, Ugarit, Megiddo** a **Tell el-Amarna**
- * většina akkadských literárních textů *anonymní*, občas jméno *redaktora* či *písaře*
- * silně ovlivněna *literaturou sumerskou*
 - ⇒ přejímala obsah i formu
 - ⇒ několik mýtů i eposů - téměř doslovný překlad starších sumerských předloh
 - ⇒ většina božstev patří do sumerského pantheonu
- * akkadské skladby však působí *dynamičtější* a *živěji*

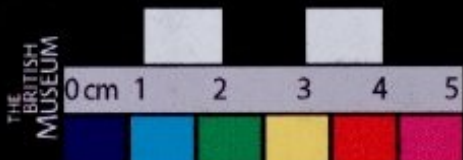
ENŪMA ELIŠ

- * „Když nahoře“
- * nejrozsáhlejší a nejkompexnější mezopotamská skladba popisující *stvoření světa*
- * *7 tabulek*
- * především z *Aššurbanipalovy knihovny* v **Ninive**, také z **Aššuru**, **Kiše** a **Sultantepe**

úkol textu

- ⇒ *kosmogonické* sdělení
- ⇒ zdůvodnění a potvrzení *exkluzivní pozice* boha **Marduka** v čele babylónského panteonu

ENŪMA ELIŠ

K.5419.c

(Ninive, Aššurbanipalova knihovna,
fragment I. tabulky)

ENŪMA ELIŠ

* navazuje na sumerskou *eridskou tradici*

⇒ **Marduk** - identifikován s **Eovým** synem, bohem magie a zaklínání **Asalluḫim**

rozdíly oproti starším stvořitelským mýtům

⇒ *historický moment* - hrdinové byli vyvrcholením sledu několika božských generací

⇒ vložení *morálního hlediska* - ke stvoření světa došlo až po krvavé porážce prastarých božstev představujících chaos

ENŪMA ELIŠ

- * **Apsû a Tiāmat**

- * **Laḫmu a Laḫamu**

- * **Anšar a Kišar**

- * **Anu**

- * **Ea**

- ⇒ zabil **Apsûa** a na jeho těle si postavil sídlo

- ⇒ choť **Damkina**

- * **Marduk**

- ⇒ zvolen *velitelem bohů* a byl mu určen dobrý osud

- ⇒ zabil **Tiāmat** a **Kinguovi** odebral tabulky osudu

ENŪMA ELIŠ

- * na konci čtvrté tabulky začíná ***kosmogonie***
- * Marduk roztrhl tělo **Tiámat** - z jedné půle nebesa - chrám **Ešarra**, protějšek k **Apsû**
- * zbudoval ***hvězdy***, určil ***rok***, rozdělil jej do dvanácti ***měsíců*** a stanovil jejich ***dny***
- * ***nebeským tělesům*** přisoudil pevné dráhy, aby nebloudila
- * stvořil ***pohoří*** a řeky **Eufkrat** a **Tigris**
- * pak byl ***utvrzen v pozici vládce bohů i všeho stvořeného***
- * **Anunnakové** i **Igigiové** mu přinášeli dary a skláněli se před ním a Marduk jim rozdělil úřady a svatyně
 - ⇒ uznání Mardukovy **nadřazenosti**

ENŪMA ELIŠ

stvoření člověka

- ⇒ iniciátorem **Marduk**, stvořitelem **Ea**
- ⇒ zabit **Kingu** - z jeho krve **Ea** stvořil lidstvo

* **Anunnakové** z vděčnosti vystavěli město **Babylón** s chrámem **Esagila** a zikkurratem **Etemenanki**

⇒ měl představovat protějšek k hlubinnému **Apsû** a k nebeskému chrámu **Ešarra**

* *hostina* na oslavu stvořitelského díla - vyhlášeno *padesát Mardukových vznešených jmen*

* *poučení*, že text má být předáván z otce na syna a šířen mezi lidmi, aby nezanedbávali uctívání božstev, především **Marduka**

MARDUK STVOŘITEL

- * *novobabylónský* dvojjazyčný *sumersko-akkadský* text
- * stvořitelská pasáž je úvodem k delšímu *zaklínání*
- * pronášen při rituálním *omývání úst* (*mīs pî*)
- * v roli stvořitele **Marduk**
 - ⇒ nakupil rákos a jiné rostliny, propletl bahno rákosím a posypal je prachem
 - ⇒ jakýsi pahorek, na němž postavil svůj chrám **Esagila**
 - ⇒ přízvisko **Lugaldukuga** - „král svatého pahorku“
 - ⇒ stvoření lidí s pomocí **Aruru**

SESTUP IŠTARY DO PODSVĚTÍ

- * patří do cyklu o bohyni **Inanně/Ištar** a pastýři **Dumuzim**
- * rozdíly mezi sum. a akk. textem:
 - ⇒ délka (sum. kolem 500 řádek, akk. verze kolem 140 řádek)
 - ⇒ obsah se liší pouze v detailech
- * v textu vystupují: **Ištar, Dumuzi, Ereškigal, Namtar, Ašûšunamir, Papsukkal, Sîn, Ea, Anunnakové, Belili**

SESTUP IŠTARY DO PODSVĚTÍ

K.162

(Ninive, Aššurbanipalova knihovna)

SESTUP IŠTARY DO PODSVĚTÍ

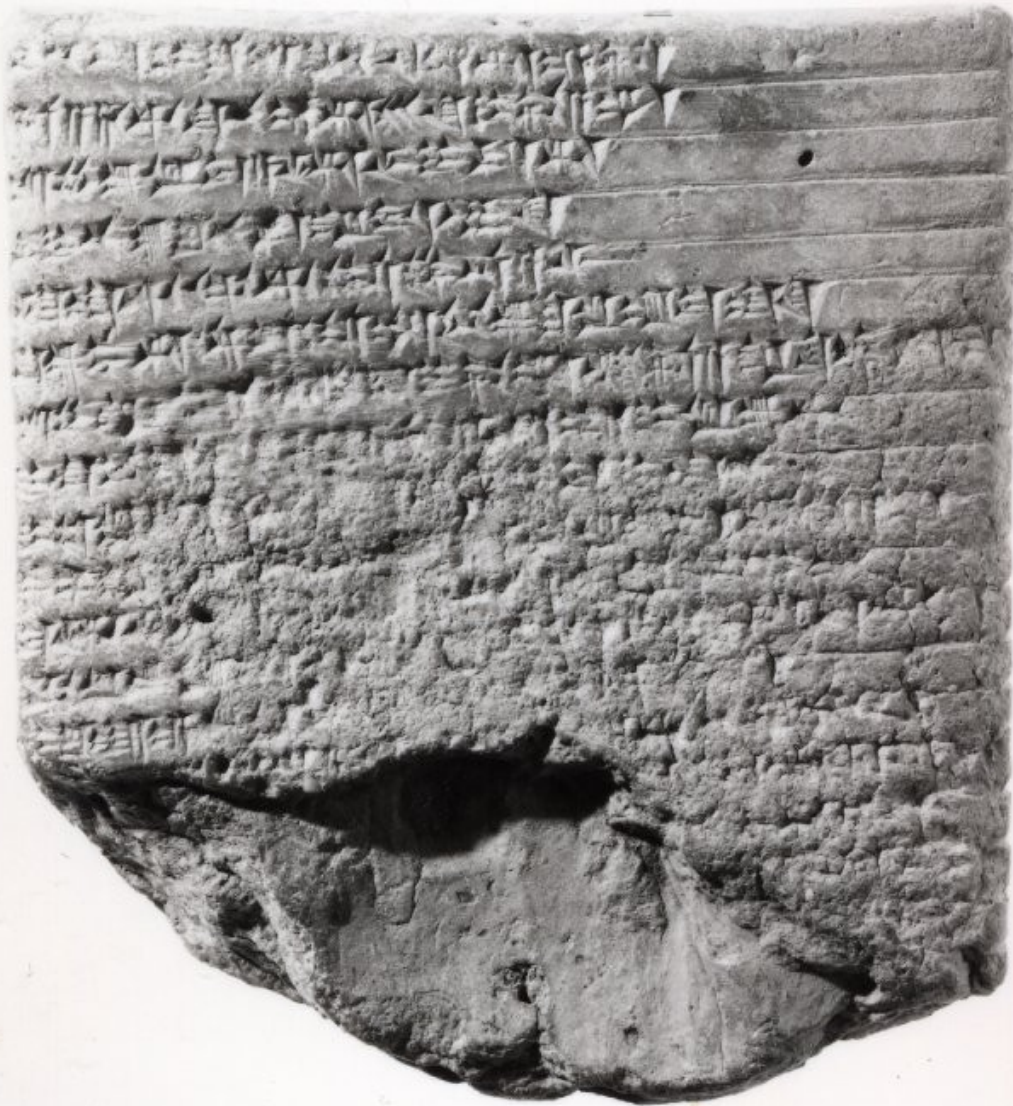
bohyně Ištar

(BM 89769; novoasyrské válečkové pečetítko)

NERGAL A ĚREŠKIGAL

- * dvě verze - *starší* z Tell el-Amarny a z *8.-7. stol. př. n. l.* ze Sultantepe (starov. Ĥuzirīna)
- * hostina nebeských bohů - **Ěreškigal** vyslala svého zástupce pro svůj podíl
- * **Nergal** posla urazil - **Ěreškigal** jej požadovala pro podsvětí a chtěla jej usmrtit
 - ⇒ **Nergal** ji svedl, ale pak utekl
- * **Ěreškigal** se podařilo **Nergala** přimět k návratu a učinit z něho svého manžela
- * **Nergal** je v různých verzích ztotožněn s bohem války a moru **Errou**
- * v textu vystupují: **Ěreškigal**, **Nergal** (někdy zaměněn za **Erru**), **Anu**, **Kakka**, **Namtar**

NERGAL A EREŠKIGAL

E29865
(Tell el-Amarna)

MÝTUS O ERROVI

- * části na *amuletech* k odrazení boha moru **Erry**
- * *jméno autora* - **Kabti-ilāni-Marduk**, syn Dābibův
- * **Sebettu** přemlouvají **Erru** k ničení, **Išum** je proti
- * **Erra** vešel do Esagily a vybídl **Marduka** k odchodu
⇒ pak zničil **Babylón** i další města
- * **Išum** mu zničení celého lidstva rozmluvil - nástrojem ničení **Akkadové**
⇒ ti ovládnou a porazí své nepřátele a kořist přivezou do Babylónu, který bude znovu postaven
- * *epilog* - písař celý text shrnuje a vypráví, jak došlo k tomu, že jej mohl sepsat
- * v textu vystupují: **Erra, Išum, Sebettu, Marduk**

ADAPA A JIŽNÍ VÍTR

- * *čtyři fragmenty* - MB z **Tell el-Amarny** (14. stol. př. n. l.), NA z **Ninive** (7. stol. př. n. l.)
- * **Adapa** - správce **Eova** chrámu v **Eridu**, zodpovědný za oběti potravin
- * mezi *7 předpotopními mudrci* - **Uana-Adapa**
 - ⇒ **Berossos** - **Babyloniaka** → **Oannés**
- * zlomil **Jižnímu větru** křídlo
 - ⇒ povolán **Anem** na nebesa k potrestání
- * **Ea** mu poradil, aby obměkčil **Dumuziho** a **Gizzidu** a nic na nebesích nejedl a nepil
 - ⇒ připravil jej o *nesmrtelnost*
- * v textu vystupují: **Adapa**, **Jižní vítr**, **Anu**, **Illabrat**, **Ea**, **Dumuzi**, **Gizzida** (**Ningizzida**)

ETANA

- * **tři verze** - starobabylónská, středoasyrská a novobabylónská
- * **literární katalog z Ninive**
 - ⇒ autor či editor **Lu-Nanna** (učenec za vlády krále **Šulgiho** koncem 3. tis. př. n. l.)
- * dochován pouze v akkadštině
- * **Etana** - král **Kiše**
- * **Sumerský královský seznam** - vládl 1500 let
- * jeho žena **Mudam** mu nemohla dát potomka
 - ⇒ vydal se najít rostlinu zrození

ETANA

- * *topol* - v jeho koruně **Anzû**, v kořenech *had*
- * uzavřeli *přátelství* před bohem spravedlnosti **Šamašem**
- * orel však *sežral hadova mláděta*
 - ⇒ **Anzû** na osm měsíců uvržen do jámy
- * zachráněn **Etanou**

ETANA

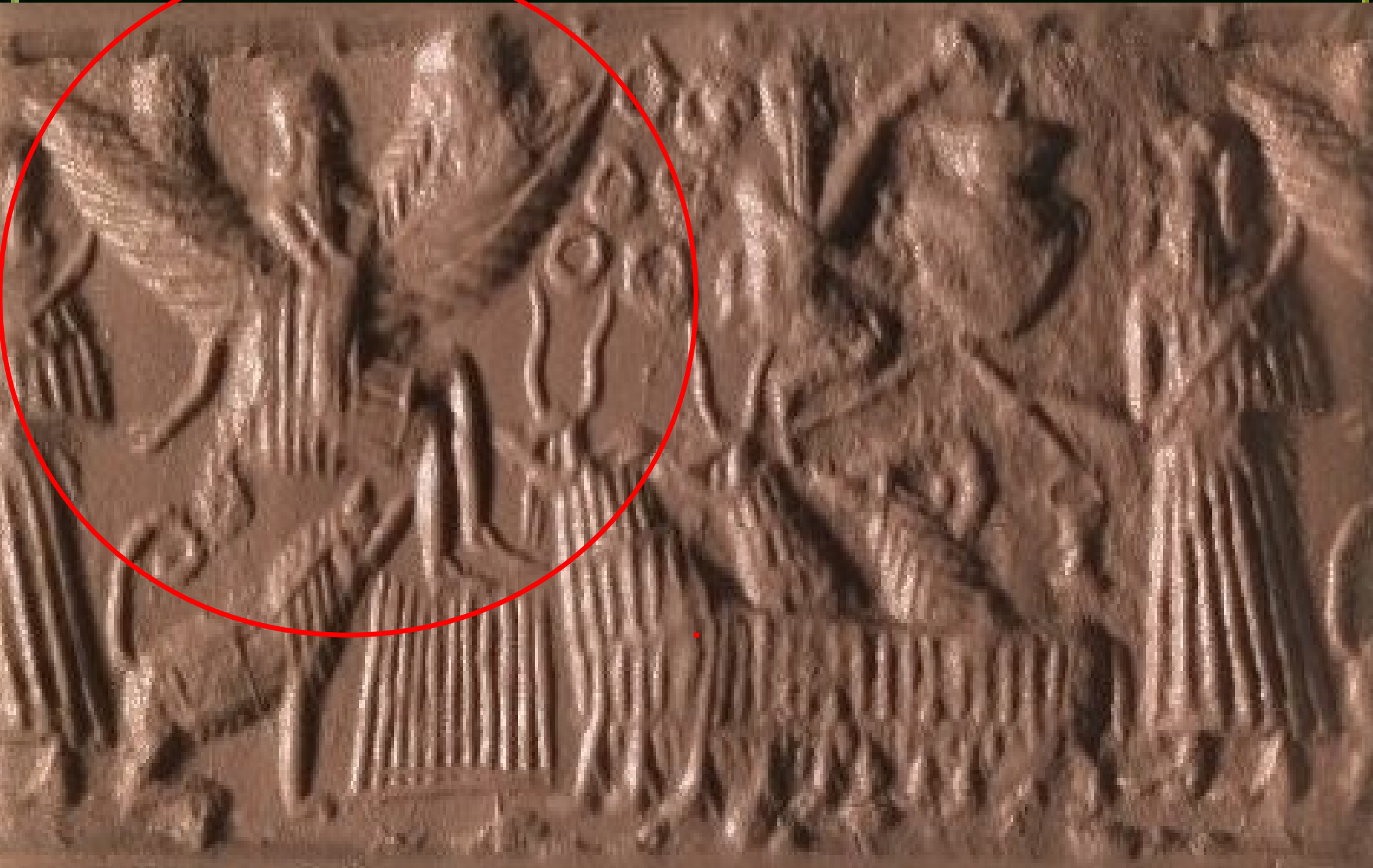
* **Etana** vystoupal na **Anzûových** zádech *k nebesům* - sedm nebeských bran bohů **Anua**, **Enlila**, **Ey**, **Sîna**, **Šamaše**, **Adada** a nakonec **Ištary**

⇒ syn **Balih** (Sumerský královský seznam)

* v textu vystupují: **Etana**, **Mudam**, **Anzû**, **Šamaš**, **had**

ETANA

ATRAḪASĪS

- * **OB** verze ze **Sipparu**, dva **MB** fragmenty z **Nippuru** a **Ugaritu**, a **NA** fragmenty z **Ninive**, 2 **NB** fragmenty
- * název: *Inūma ilū awīlum* - „Když bohové (ještě byli) člověkem“
- * *historie lidstva* od stvoření po zahubení potopou

1. část

- * předlohou *první části* sumerský mýtus **Enki a Ninmah**
 - ⇒ Atraḫasīs je *podrobnější*
 - ⇒ rozezlená božstva se *vypravila* do **Nippuru** k **Enlilovi** místo k **Eovi** do **Eridu**
 - ⇒ *vynechává* pasáže o stvoření světa a vesmíru

ATRAHASIS

- * *nižší bohové* o půlnoci obklíčili chrám **Ekur**
 - ⇒ svoláni bohové
- * rozhodnutí o *stvoření člověka*
- * zabit **Geštuge** - s jeho masem a krví smíšena hlína
 - ⇒ **Mami** a *bohyně rodičky* stvořily 7 žen a 7 mužů
 - ⇒ **Mami** stanovila *řád lidského pokolení*
- * v textu vystupují: **Igigové, Anunnakové, Enlil, Nusku, Anu, Enki/Ea, Mami/Bēlet-ilī a bohyně rodičky, Geštuge**

ATRAḪASĪS

2. část

- * rozvíjí sumerský *mýtus o potopě světa*
- * **lidstvo** se na zemi rozmnožilo a hlukem rušilo bohy
 - ⇒ rozhodli se **snížit počet lidí** - nemoci, sucho, hlad a další nesnáze
- * **Ea** vždy **AtraḪasīse** varoval
 - ⇒ bohové se rozhodli **zničit lidstvo potopou**
- * **Ea** to **vyzradil a poradil AtraḪasīsovi** stavbu lodě
- * **AtraḪasīs** se s rodinou **zachránil**
- * opatření k **redukci lidstva**
- * příběh přejat do XI. tabulky *Eposu o Gilgamešovi*
- * v textu vystupují: **AtraḪasīs, Enlil, Enki/Ea, Anu, Adad, Ninurta, Errakal, Anzû, Nintu, Anunnakové, Mami, Igigové**

KONEC